

Hofstede Het Haagje te Vreeswijk

door Ben Remie

Inleiding

Hofstede Het Haagje aan de Achterweg 2 is het enige boerenbedrijf dat is overgebleven van alle boerenbedrijven, die ooit in de voormalige gemeente Vreeswijk hebben bestaan. Overigens is Vreeswijk, in tegenstelling met Jutphaas, nooit een agrarische gemeente geweest. Op 4 juli 1795¹ doet de municipaliteit (gemeentebestuur) haar beklag, dat door het vele rijden met bagage voor de militairen meer dan één van de bouwlieden – en er zijn maar zeven hofsteden, groot en klein – zijn paarden heeft verloren. Op een vragenlijst van het Departement van Oorlog aan de gemeenten in 1815² vult de gemeente Vreeswijk in, dat er drie grote boerenwoningen zijn, tien kleine boerenwoningen en veertig arbeiderswoningen.

De ligging van hofstede Het Haagje

De boerderij waarover dit artikel gaat ligt, zoals gemeld, aan de Achterweg. Dit is de verbindingsweg tussen het gebied oostelijk van de Beatrixsluis en Tull en 't Waal. Deze weg is in de dertiger jaren van de vorige eeuw aangelegd. Voor die tijd was de boerderij bereikbaar over de Lekdijk en had dan ook huisnummer Lekdijk B 151.

Een eeuwenoude weg was de Kerkweg, die slechts enkele tientallen meters ten westen van Het Haagje van de Lekdijk liep naar de omgeving van de Wiers en ten noorden van huis De Wiers op de Wierselaan aansloot.

Een stukje geschiedenis: de leenregisters

Het Haagje was leenroerig aan de bisschop van Utrecht en diens latere rechtsopvolgers de Staten van Utrecht. We vinden

een stukje geschiedenis dan ook terug in die leenregisters. De oudste gegevens dateren uit 1394.

In de beleningen is steeds sprake van een halve hoeve (=12 morgen) gelegen in de Wiers en een viertel of vierendeel land (= 4 morgen), gelegen aan de Vaart (Vreeswijk). Vanaf 1457 wordt er bij vermeld 'met al haar toebehoren'.

De lijst van beleningen is als volgt: 1394, februari 20. Wendelmoet³, echtgenote van Willem van Mijnden, ontving. Hulder haar echtgenoot.

1414, augustus 26. Kathrynen⁴ Willems dochter van Mijnden, echtgenote van Jacob van Lochorst. Hulde doet haar echtgenoot. (Hulden is als leenheer erkennen-red.)

1430. Dezelfde.

1453, februari 21. Dezelfde⁵, nu weduwe van Jacob van Lochorst. Hulde doet haar zoon Herman van Lochorst.

1457, april 11. Dezelfde⁶. Hulde doet Hermen van Doernic.

1475, november 3. Willem van Lochorst⁷ na dode van Katherine Willem dochter van Mijnden, zijn moeder.

1494, augustus 7. Herman van Lochorst⁸, deken der kerken tot Oudmunster te Utrecht, na dode zijns vader Willem van

Lochorst Hulde voor hem doet Gijsbert van Lantscrone. Hij kent zijn broeder, heer Jacob van Lochorst, 'Duytsches oirdens' op 13 december 1494 lijftocht⁹ toe gemaakt uit dit leengoed.

1511, januari 13. Gijsbert van Lochorst¹⁰ na opdracht van Herman van Lochorst, deken te Oudmunster te Utrecht met zijn momboir (voogd), onder voorwaarde, dat indien Gijsbert afflijvich (overlijdt) wordt 'sonder echter blijkende geboorte achter hem te laeten' het leengoed dan zal komen aan Hermans rechte leenvolger.

1518, mei 7. Dezelfde¹¹, met dezelfde voorwaarden.

1525, september 6. Dezelfde¹².

1529, juli 30. Dezelfde¹³.

1536, augustus 6. Dierick Taets¹⁴, kanunnik in den Dom te Utrecht, na dode van Ghijsbertus van Lochorst, zijns broeder. Hulde doet Goerd van Gelre.

1553, februari 23. Goetschalck van Windsem vanwege en ten behoeve van Adriaen van Pallaes¹⁵, absent zijnde, na dode van heer Dierick Taets, kanunnik in de Dom, oud oom van Adriaen.

1558, november 2. Adriaen van Pallaes¹⁶ doet zelf de eed.

1577, januari 16. De Staten van Utrecht belenen Dirck Bor van Amerongen als man en voogd van Jonkvrouwe Elisabeth van Pallaes¹⁷ († 1583) na dode van Adriaen van Pallaes, haar broeder met een halve hoeve land gelegen in de Wiersse en een vierendeel land gelegen aan de Vaart met al haar toebehoren. 98 fol. 9 verso.

Dirk (Bor)re van Amerongen trouwde Elisabeth van Pallaes. Via zijn vrouw erfde hij in 1577 het kasteel Sandenburg in Neerlangbroek.

Op 11 december 1579 wordt het transport van een plecht (hypotheek) ingeschreven

ter grootte van f 1200,- tegen 6 1/4% ten laste van Dirck Bor van Amerongen wonende in Neerlangbroek.

1583, oktober 29. Dirck Bor van Amerongen¹⁸ als vader en momber van Adriaan Bor van Amerongen ten verzoeke van en op de naam van DBvA, na dode van Jonkvrouwe Elisabeth van Pallaes, zijn moeder.

1592, november 3. De Staten van Utrecht belenen Willem Bor van Amerongen¹⁹, na dode van Adriaan Bor van Amerongen, zijn broeder, met een halve hoeven land met al haar toebehoren gelegen in de Wiersse en een vierendeel land gelegen aan de Vaart.

Van 1592 t/m 1622 is blijkens de registers van de 10-jarige dijkmetingen, Willem Henricxs de huurder van het land. Voor 1592 komt daarin tevens voor Jan van Oostrum.

De 17^e eeuw

1601, april 29. Jonker Balthasar van de Vecht²⁰, met een halve hoeve land in de Wiers en een vierendeel land aan de Vaart, door opdracht van Jonker Willem Bor van Amerongen.

Jonker Balthasar van de Vecht was dijkgraaf van de landen van Vianen.

1624, juli 22. Jonker Harman van de Vecht²¹ mee, voor hem en ten behoeve van zijn broeders en zusters, na dode en testamentaire dispositie (beschikking) van Jonker Balthazar van de Vecht, zijn vader. Met een halve hoeve land gelegen in de Wiersse en een vierendeel land gelegen aan de Vaart.

1638, mei 5. Cunegunda van de Vecht huisvrouw van Jonker Johan Lindenaer, ritmeester van een compagnie paarden ten dienste van deze landen, mee, na dode van

Jonker Herman van de Vecht, haar broeder met een halve hoeve land gelegen in de Wiers en een vierendeel land gelegen aan de Vaart Dit krachtens testamentaire bepaling van Jonker Balthasar van de Vecht hun vader. Johan Lindenaer, majoor in het Staatse leger, overlijdt in 1676. Van 1622 t/m 1662 gebruikt (of woont?) Anthonis Wijertsz. het Haagje volgens de dijkmetingregisters. 1677, januari 2. Hieronymus van Beverningk²² Heer van Oud-Teijlingen, toegenaamd Lokhorst, extra ordinariis ambassadeur van de Staten Generaal en vredehandelaar te Nijmegen, met een halve hoeve land gelegen in de Wiers, zonder te vragen van het vierendeel land. Hij compareert daarvoor op 29 november 1676 bij Johan van Wassenboog, notaris te Nijmegen. Hij heeft het gekocht van Eunegunda van de Vecht.

Hieronymus van Beverningk²³, thesaurier-Generaal der Vereenigde Nederlanden. (Gouda 25 april 1614 -Oud Teylingen 30 oktober 1690, overleden door een val van de trap bij het ordenen van boeken in de Leidse Universiteit.) Hij was getrouwd met Johanna le Gillon (1635-1706). Hij onderhield in 1672 een briefwisseling met raadspensionaris Johan de Witt.

1691, maart 24. De Staten van Utrecht belenen nochtans met beide (de halve hoeve en het viertel land), Hieronymus van Someren van Vrijenes²⁴, kapitein van een compagnie infanterie, "wegens op te dragen en quijt te schelden de helfte van zekere hofstede en woning van ouds genaamt den Hage". Hij heeft de helft verkregen door de dood van H. van Beverningk Heer van Teijlingen en voor de andere helft door een onderhandse koopakte van 15 maart 1691 van Johanna

le Gillon, weduwe van H. van Beverningk. Zij heeft procuratie (volmacht) tot verheffen van het leen gegeven ten overstaan van Anthony Meeuwen, notaris te Gouda, op 18 maart 1691.

Zij heeft op 20 maart 1691 bij notaris Johan Schrik een machtiging verleend aan Kasparus van Roijen, Raad en schepen van de stad Utrecht, om de zaak namens haar te regelen. 111 fol. 35 verso

In 1688 en 1695 woont Willem Toniszen op de hofstede blijkens de uitzettingen van het familiegeld en het haardstedegeld²⁵. De 10 jaarlijkse registers van de dijk-metingen vermelden hem als Willem Teunis al in 1676 en 1686. Hij wordt aangeslagen voor 2 haardsteden en 1 oven.

1693, januari 14. Nicolaas van Wijck²⁶ door opdracht²⁷ (koop) van H. van Someren van Vrijenes, 'wegens seekere hofstede en woning vanouds genaamt den Hage', groot omtrent 25 morgen, zowel wei- als bouwland, waarvan 17 morgen allodiaal (niet leenroerig) en 8 morgen leenroerig aan de Staten van Utrecht.

Het wordt ook omschreven als een halve hoeve en een vierendeel land ten dele gelegen in de Wiers, aan de Vaart en onder Dijkveld en een deel uiterwaard.

De 18^e eeuw

1722, december 16. Dirck van Wijck²⁸, ten behoeve van de gemene boedel van Nicolaas van Wijck, zijn overleden vader, met een halve hoeve land gelegen in de Wiers en een vierendeel land gelegen aan de Vaart. Wegens verzuim komt er een boete bij voor heergewaad van 3 oude schilden.

Op dezelfde datum wordt een plecht

(hypotheek) ingeschreven van f 2.500,- ten behoeve van Thomas Vosch van Avesaat. Op 23 november 1731 blijkt de plecht te zijn gecasseerd (nietig verklaard).

1742, juni 9. Anthonie van Wijck²⁹, na dode van zijn broer Dirk uit kracht van scheiding van 21 november 1731 met een halve hoeve land in de Wiers en een vierendeel land (in het repertoire staat vermeld: zonder het viertel) onder de Vaart. Het gebruikelijke heergewaad is 3 oude schilden. Wegens niet op tijd ter leen aanbieden komt er een boete bij van nog eens 3 oude schilden (schild is 14^e eeuws betaalmiddel ter waarde van 20 stuivers).

1773, april 10. Aldert van Leen³⁰, ingevolge decreetbrief van Gedeputeerde Staten van 13 maart 1773, met een halve hoeve land gelegen in de Wierse polder en een viertel land gelegen aan de Vaart waarmede Anthonie van Wijck beleend is geweest. Boete wegens niet op tijd ter

leen aanbieden een heergewaad (= geldelijke vergoeding aan de leenheer) van 3 oude schilden. Er wordt een plecht ingeschreven van f 3.000,- ten behoeve van Meijndert Houtkamp. Op 25 juli 1792 is de plecht gecasseerd en op 26 juli leent hij f 4.000,- van Cornelis Fock, die hij op 4 maart 1794 weer aflost.

In de registratie brief, ingeschreven bij het gerecht van Vreeswijk op 3 september 1781³¹ wordt naast de gebruikelijke halve

hoeve en het viertel land nu melding gemaakt van twaalf morgen land strekkende vanuit de rivier de Lek tot achter aan de Tiendkade met zekere vervallen huizinge genaamd het Haagje.

1794, juni 18. Nicolaas Bruijnes³², door opdracht van de notarissen Wernard van der Well en Philippus Meelboom, met een halve hoeve land gelegen aan de Vaart.

1798, mei 12. Teunis Bruijnis, na dode van zijn vader Nicolaas Bruijnis. Op 2 juli 1804 wordt een transportbrief gepasseerd vanwege Gerrigje van Schaik weduwe van

*Boerderij 't Haagje gezien vanaf de Lekdijk.
Collectie Historische Kring Nieuwegein;*

Nicolaas Bruijnis ten behoeve van Willem van Schaik.

Het leenstelsel werd na de revolutie van 1795 in 1798 grotendeels afgeschaft. Lodewijk Napoleon publiceerde in 1809 een verder vervallen verklaring van het leenstelsel.

We zien, dat de hofstede voor het eerst wordt genoemd in 1691. Hij ligt er dan al vanouds doch dat lijkt schromelijk overdreven, hij zal gebouwd zijn na 1677. De

leenmannen tot die tijd boerden zeker niet zelf. Het was pure geldbelegging. We vinden geen beleningen van Teuntje van Raveswaaij-Jans van Wettum, de weduwe van de op 30 september 1669 overleden stichter van de Vreeswijkse korenmolen Dirk van Raveswaaij. Als de weduwe op 9 juni 1676 een verzoek indient bij Finantie om schadeloosstelling van haar in 1672 door de Fransen verwoeste bezittingen komt het Haagje niet op de lijst voor. Wel de korenmolen, de rosmolen en haar herberg op de zuidhoek van de Molenstraat/Dorpsstraat waar 'De Koning der Moren' uithangt. Haar bezittingen, o.m. bestaande uit de korenmolen, de hofstede Het Haagje, een paar huisjes, hofjes en bouwland, vererven op haar enige kind Johanna van Raveswaaij, in 1683 getrouwd met Nicolaas van Wijck. Te Vreeswijk vinden wij de doop van zes kinderen; Dirck 25 mei 1684, Hermanus 24 april 1687, Antoni geboren 1 maart 1690, Johanna 15 januari 1693, Isaack 9 juni 1695 en Anna Antonia 27 november 1698.

Johanna van Wijck-van Raveswaaij tevens optredende als boedelhoudster leent van schout Thomas van Avesaat f 2.500,- tegen 6 procent rente. De hypotheekakte waarin als zekerheid o.m. het Haagje en de Korenmolen worden vermeld wordt bij het gerecht ingeschreven op 23 november 1712³³. Eerst in de loop van de achttiende eeuw vinden we meer gegevens over de boerderij. Het geeft ons een aardig inzicht wat er zoal (te doen) is. In 1716 klaagt Johannes van Wijck zich bij het gerecht van Vreeswijk er over, dat hij te hoog is aangeslagen in het quotum van het poldergemaal in augustus 1715. Niet duidelijk is of hij dit als bewoner doet.

Op 4 maart 1722 compareert voor notaris Thomas Vosch van Avesaat³⁴ Antonij van Wijck als gemachtigde van zijn moeder Johanna van Raveswaaij, weduwe en boedelhoudster van Nicolaas van Wijck († maart 1709), die verklaart verhuurd te hebben aan Gijsbert Rutten van Seijst "seeckere huysinge en Hoffstede, met eene Bergh (hooiberg), mitsgaders het Backhuys tot het stallen van beesten en het Duyffhuis, staande en gelegen in de polder van het Broeck" met tien morgen, bestaande in boomgaard, kennipland (hennep) en weiland, tezamen groot tien morgen en dan nog vier morgen daarnaast gelegen, zowel wei- als hooiland. De huurperiode bedraagt zes achtereenvolgende jaren waarvan het eerste jaar is ingegaan met Petri ad Cathedram (St. Petrus Stoel = 22 februari) 1721 voor f 19,- per morgen, in totaal f 266,-, te betalen in vier jaarlijkse termijnen van vier kwartalen.

Het bouw- of kennipland moet elk jaar met kennip worden ingezaaid en geen koren en van tijd tot tijd inclusief het laatste jaar van goede mest voorzien. De impost op het kennipland zal door de huurder moeten worden betaald. De zes morgen weiland, bij de hofstede behorend, zal de huurder moeten beweiden (koeien laten grazen) zonder het land te bebossen (is doorgehaald) en te hooien. Het achterhuis blijft in eigen gebruik van de verhuurder, evenzo de grote berg en de wagenschuur met de mest van zijn eigen vee welke hij er zal stallen. Alles met vrije toe- en afgang. Het onderhoud van de lage en hoge dijken, de zandpaden, de sloten en de weteringen zijn voor rekening van de huurder. Het rijs- en griendhout mag de huurder pas kappen als het vier jaar oud is. Na iedere kap moet hij een behoorlijke laag bagger op de griend bren-

gen. Voor gekapte bomen of wilgen moet de huurder op dezelfde plaats nieuwe planten. Het land behoorlijk van greppels voorzien en tweemaal per jaar het weiland maaien.

Op de hofstede zal de huurder zonder toestemming van de verhuurder geen kalkoenen mogen houden. De knechten zullen vrije toegang tot het vuur (de kachel) hebben. Ten slotte wordt 'expresselijk' bedongen, dat de huurder de oude duiven op het duifhuis zal moeten 'conserveren ende bewaren' en als hun aantal afneemt zal hij weer jonge duiven op het duifhuis laten vliegen. Het moeten er altijd, zo als tegenwoordig, vijftig paar zijn. Deze laatste regel is doorgehaald.

Het Recht van duiventil

Tot 1648 is het Recht van duiventil één van de zogenaamde 'heerlijke rechten' die zijn voorbehouden aan de adel. Na 1648 kunnen ook burgers en boeren met een bepaalde hoeveelheid grond dit recht verwerven. Na de revolutie van 1795 wordt in 1798 het Heerlijke recht van Duiventil afgeschaft. De handhaving van bestaande tillen wordt later geregeld in de Jachtwet van 1807. Alle aanwezige torens en tillen moesten vanaf toen jaarlijks worden geregistreerd. Pas met het van kracht worden van een nieuwe jachtwet in 1954 is deze registratie beëindigd. Men hield duiven hoofdzakelijk voor de consumptie en voor de mest. In gedroogde vorm of verdund met water is het een ideale meststof. De duifhuizen, -torens, of -tillen waren dikwijls buitengewoon fraaie en sierlijke bouwwerkjes. Het verleende de bezitter een zekere status. In de registratielijsten van houders van duifhuizen of duiventillen, die vanaf 1849 zijn bewaard, komt het Haagje niet voor.

Bedrijfsvoering

Naast eigen koeien en paarden lopen er in de weide ook beesten van particulieren. Zo geeft dijkmeester Cornelis Baars op 13 mei 1724 bij de secretarie aan, dat hij bij Gijsbert Rutten van Zeijst, wonende op de hofstede Het Haagje, in de wei heeft gezet een bruin merriepaard met een zwart hengstveulen om dat tot Allerheiligen te weiden, waarna het merriepaard aan Gijsbert Rutten van Zeijst zal behoren en het veulen in eigendom zal blijven van Baars, die daarboven nog twee gulden van Van Zeijst zal moeten ontvangen³⁵. De omslag van de dorpslasten vermeldt in 1688 en 1689 bij de buitenlieden ene Ruth Ghijsbertse³⁶. Wellicht de vader van Gijsbert Rutten van Zeijst.

Gijsbert Rutten van Zeijst, gehuwd met Annigje Tijssen, maakt de overeengekomen huurtermijn niet vol. In Jutphaas wordt een ontvangen akte van indemniteit genoteerd ten behoeve van dit echtpaar, gewoond hebbende op de hofstede 'Het Haigjen' en afgegeven door het gerecht van Vreeswijk d.d. 24 april 1726.

De boerderij blijkt dan al weer te zijn verhuurd. Op 16 april 1726 verhuurt Johanna van Raveswaj, weduwe van Nicolaas van Wijck, bij notaris C.F. Pronckert³⁷ de boerderij met 21 morgen bouw- en weiland voor de tijd van zes jaren voor f 70,- per jaar en 3½ morgen bouwland aan de Wiersdijk voor vijf jaren voor een bedrag van f 50,- per jaar aan Willem van Dijk. De voorwaarden zijn dezelfde als het contract van 1722 met dien verstande, dat er geen sprake meer is van kalkoenen, dat de verhuurster het achterhuis niet zelf houdt (dat zal de hogere huurprijs verklaren) en dat wanneer er een gat in het stro van dak van het huis, de bergschuur, het bak- of

duifhuis valt hij het voor eigen rekening met dakstro moet repareren. Ook is er nu sprake van, dat de morgens voor het huis gelegen niet bebost of gehooïd mogen worden.

Als Johanna van Wijck-van Raveswaaij in 1731 overlijdt besluiten de erfgenamen; Dirk, Hermannus, Johannes, Isaak, Anthony en Anna van Wijck, getrouwd met bakker Laurens Fremerij, bij magescheid (= een oud woord voor deling) van 21 november 1731 ter redding van de boedel tot verkoop over te gaan.

Er rusten twee hypotheeken op f 2.500,- ten behoeve van notaris Thomas Vos van Avesaat en een van f 2.000,- ten behoeve van de Vroedschap Willem van Dam. Een ieder krijgt de gelegenheid uit de boedel te kopen. Anthony koopt de hofstede 't Haagje, bestaande in een huis, twee bergen en verder getimmerde, bepotinge en beplantinge met ongeveer 12 mergen weiland waarvan ongeveer 1,5 mergen bouwland en waarvan is 1 mergen boomgaard, gelegen in de het Wierse Broek, ten oosten en ten westen grenzend aan het land van het Vrouwenklooster, en waarvoor de palen 79 en 80 op de Lekdijk staan. Strekkende uit de diepte van de Lek over de Lekdijk tot aan de Tiendkade toe zijnde deze 12 mergen een halve hoeve leenroerig aan heer Ed. Mog voor een som van f 1.239,-³⁸.

Willem van Dijk verlengt de huur na afloop niet en vertrekt ook naar Jutphaas. Daar wordt de akte van indemniteit (vrijwaring van schadeloosstelling) voor Van Dijk, met zijn huisvrouw en kinderen gewoond hebbende op de hofstede Het Haagje, genoteerd als zijnde afgegeven door het gerecht van Vreeswijk op 12 november 1732.

De volgende bewoner is een broer van de

eigenaar. Het is Isaak van Wijck. Hij kan, in tegenstelling tot zijn broers, niet schrijven en wordt in 1762 pro deo begraven. Het is hem dus financieel niet goed vergaan.

Op 25 juli 1734 zet J.J. van Westreenen, eigenaar van huize De Wiers, bij Isaak van Wijck in de weide voor de weijtijd van 1734 twee tijgers en een winters volen voor f 26,-³⁹.

Op 21 oktober 1734⁴⁰ verklaart Isaak van Wijck, getrouwd met Jannetje Kilewig, schuldig te zijn aan zijn broer Anthonij van Wijck f 600,- en hij verklaart over te geven t.b.v. zijn broer en in volle eigendom te cederen en transportereren renuntierende (= afstand doen) van alle rechten en pretentie op de goederen hem toebehorende die op de hofstede Het Haagje zijn zoals: 30 koeien jong en oud van allerlei kleur, 4 of alle paarden van allerlei kleur, jong en oud, een wagen met al zijn toebehoren, al het koren en hooi zowel in de bergen als in huis, verder alle inboedel, goud, zilver, koper, tin, ijzer, lijnwaad, niets uitgezonderd.

Op 20 mei 1739 verklaart Johannes van Wijck bij zijn broer Isaak in de wei te hebben gedaan gedurende de gehele zomer tot 14 dagen na Allerheiligen op de hofstede Het Haagje twee vaarzen, een vaal bont en een zwartbont; drie zwarte grimelde pinken, nog twee dito zwart of grauw en een witte pink, nog een rode en zwart geblaarde pink, een bruin koltvolen, nog een dito zwartbont en nog een zwart volen, tesamen 3 volens.

Op 11 februari 1741 verhuurt Anthony van Wijck, wonende te Utrecht, ten overstaan van C.F. Pronckert⁴¹ notaris te Utrecht, de hofstede het Haagjen met berg

en bakhuis, met ongeveer 12 morgen, boomgaard en weiland voor de tijd van twaalf jaren aan Thomas Francken van Dam. Het land per 1 januari en de opstallen per 1 mei voor 192 caroli guldens. Van Dam tekent met een kruisje. Hij komt uit IJsselstein. Het gerecht van Vreeswijk ontvangt op 26 februari 1742⁴² van IJsselstein een acte van indemniteit, afgegeven 11 september 1741 ten behoeve van Tomas van Dam en zijn dochtertje Lena, oud 1½ jaar.

Op 31 maart 1754 verhuurt Anthony van Wijck, wonende in de Bemuurde Weerd te Utrecht, ten overstaan van Zeger Coenraad van Leene⁴³, notaris te Utrecht, het bakhuis en het weiden en het stallen van een koe, alsmede de hof genaamd 't Haagje aan Jan Smitshuijsen, wonende te Schalkwijk, voor de tijd van twee jaren, ingaande 1 mei voor f 30,- per jaar. Halfjaarlijks de helft te betalen. De verhuurder behoudt de perenboom, die voor het huis staat en de appelboom, die in de hof staat, alsmede al het hakhout op en bij het verhuurde staande. Naast het gewone onderhoud aan het land en de dijk moet de huurder het vee van de verhuurder verkampen, halen, thuisbrengen en er goed op passen. Smitshuijsen tekent met een kruisje.

Van Wijck is dan in Utrecht herbergier in 't Fortuin aan de Singel. Hij heeft ook nog een herberg waar Oost-Indië uithangt aan het Zwarte Water in Lauwerecht.

Op 14 mei 1763 verhuurt Gijsberta de Visser, weduwe⁴⁴ van Anthony van Wijck, wonende buiten de Weerdpoort, ten overstaan van E. Prijn⁴⁵, notaris te Utrecht, aan haar schoonzoon Hendrik Richel, ook wonende buiten de Weerdpoort en Evert Hanneesse van Beukbergen, wonende te

Soest, een stuk of kamp zowel wei- als hooiland genaamd 't Haagje voor de tijd van 12 jaren, ingaande 1 mei voor de som van f 130,- per jaar. De huur is voor de huurders elke drie jaar op te zeggen mits drie maanden van te voren aangegeven.

De verhuurder zal de eerste twee jaren mest op het land moeten brengen, de slo-ten uithalen, de hekken en de dammen maken en de huurders moeten de hekken en dammen in goede staat houden. Smitshuijsen, die het huis bewoont, zal een koebeest met de andere koeien mogen weiden. Het houtgewas blijft ten profijte van de verhuurster. Smitshuysen tekent met de letters E.H.

Omstreeks 1772 koopt Aldert Leen de boerderij. Hij is in die tijd met zijn vader Jacob kostschoolhouder van een Franse en Duitse school aan het eind van de Dorpsstraat. Het lijkt er niet op dat hij zelf boert, maar de lijsten van de tienjaarlijkse dijkmeting door het Hoogheemraadschap Lekdijk Bovendams⁴⁶ voeren in 1779 hem als eigenaar op en samen met zijn vader wordt hij als gebruiker en maker opgevoerd. Maker in de zin van, dat een bepaald stuk dijk door hem moest worden onderhouden.

In 1782 is er op het Haagje brand geweest blijkens een inventarisatie van brandemmers. Daarbij is één brandemmer verloren gegaan.

Verkoppingen

In de Utrechtsche Courant van 8 november 1793 verschijnt de volgende advertentie.

WERNARD VAN DER WELL en WERNERUS PHILIPPUS MEELBOOM, Notarissen en Procureurs, zullen op

Zaterdag den 23. November 1793 ten huize van Willem de Koff, Castelein in 't Keizerlyke Wapen Agter den Dom te UTRECHT, publicq verkopen: No.2.: Een HOFSTEDE, genaamd 'T HAAGJE, onder den Geregte van VREESWYK anders genaamd DE VAART, bestaande in een Huisinge, Schuur, Stallinge, Hooyberg, circa 10 Mergen Boomgaard⁸, Wey⁸ en Hooy-

voor de tijd van 75 jaar ingaande met Pasen 1775 vrij van dubbel huisgeld en haardstedegeld, wordt het perceel uitgezonderd de buiten rijsweerd (= uiterwaard), het kleine bosje bij het bakhuis en het hout op de laan, bovendien de boomvruchten en bessen in het zogenaamde bessentuintje, dat de verhuurder voor zichzelf gehouden heeft. Huurder voor

*Boerderij 't Haagje
gezien vanaf
de Achterweg.*

*Collectie
Historische Kring
Nieuwegein.*

land en 2 Mergen Rysweerd. No.3.; 4. en 5.: Drie perceelen WEYLAND. Twee ieder groot 3 Mergen, en Een groot 800 Roeden.

Bij genoemde notarissen is niets te vinden. De verkoopakte is gepasseerd bij de Utrechtse notaris Cornelis Arnoldus Duker⁴⁷. Verkoper is Aldert Leen. De omschrijving luidt een hofstede genaamd het Haagje bestaande in een huis, schuur, stallinge, hooiberg en wat er verder toe behoort met ca. 10 morgen boomgaard, weiden hooilanden met het houtgewas daarop staande en 2 morgen rijsweerd (uiterwaard), alles aan en bij elkaar gelegen aan de Lekdijk. De goederen zijn leenroerig aan de Staten van Utrecht. Het huis

f 143-10- per jaar is Aart Schoonderwoert, die ook de drie volgende (ook te verkopen) percelen volgens het huurcontract nog in huur heeft tot Petri en mei 1797. Ingezet door Jonas van der Worp op f 1800-0-. Bij de afslag gemijnd door Claas Bruijnis op f 450-0- zodat hij voorlopig koper is voor f 2250-0-0 (guldens-stuiverscenten).

De vaste lasten bedragen in totaal f 98-9-10.

No. 3 zijnde 3 morgen weiland gemijnd door Claas Bruijnis op f 1190-0-0

No. 4 zijnde 3 morgen weiland gemijnd door Aart Schoonderwoert op f 640-0-0

No. 5 zijnde 80 roeden weiland gemijnd door Claas Bruijnis op f 325-0-0

Het totaal van de nos. 2 t/m 5 is afgeslagen

op f 4405-0-0

In de combinatieverkoop mijnt Nicolaas Bruijnis op f 220-5-, zodat hij koper is voor f 4625-5-.

Op vrijdag 22 april 1842 verkoopt W.H.J. Cambier van Nooten, notaris te Lopik, in het openbaar in het Nieuwe Logement van Hendrik van Reenen, gelegen op de zuidhoek van de Wilhelminastraat/Dorpsstraat te Vreeswijk, op verzoek van Anthonie Bruijnis, bouwman te Kamerik, en Rijk Gerritse Bruijnis, bouwman te Rietveld, en de Bree, als gemachtigde van Gerrigje van Schaik weduwe van Nicolaas Bruijnis, wonende te Rietveld, en Bree: een hofstede genaamd het Haagje, bestaande in een boerenhuis getekend nr. 80, zomerhuis, schuur en hooiberg met erf, benevens acht bunders, negentig roeden, twintig ellen, boomgaard, wei-, hooi-, bouw-, en griendland, weg en water, gelegen aan de hoge Lekdijk boven in het dorp in de Wierse polder, strekkende van de buitenteen van de Lekdijk met inbegrip van de aldaar staande Knoopsteren (= knotwilgen) tot aan de halve Tiendkade.

Perceel 2 een perceel uiterwaard 1 bunder, 51 roeden, 70 ellen.

Perceel 3 een perceel weiland genaamd Breeland, 3 bunder, 81 roeden strekkende van de Tiendkade tot de Schalkwijkse weterring ongedeeltelijk.

De percelen zijn verhuurd aan Willem Bruijnis te Vreeswijk. De landerijen tot kerstmis 1842, de betimmeringen met het erf tot 1 mei 1843 voor f 480,- volgens onderhands huurcontract getekend op 26 maart 1842. Geregistreerd IJsselstein 8 april 1842 deel 12 folio 183 verso vak 2.

A. en R.G. Bruijnis hebben de eigendom uit de gemeenschap van hun ouders wijlen Nicolaas Bruijnis en zijn weduwe Gerrigje van Schaik blijkens acte van scheiding bij

notaris W.A. van Zijst te Woerden op 11 mei 1831. Zij heeft het vruchtgebruik krachtens huwelijkscontract van 22 januari 1780 voor notaris Van Spall te Utrecht. C.J. Cornel (van Huis de Wiers) biedt f 4.500,- op het Haagje, J.C. van Limbeek, aannemer te Vreeswijk, biedt f 1.700,- op perceel 2 en Rijnier Brongers, kleermaker te Vreeswijk, biedt f 3.050,- op perceel 3. Bij de combinatieverkoop wordt er gemijnd door Gijsbertus van Dorssen, koopman te Jutphaas, op f 50,- zodat hij de koper van alles is voor de som van f 9.300,-. Hij geeft op lasthebber te zijn van Charles Guillaume Cramer, kostschoolhouder, wonende te Jutphaas.

Op 8 juli 1853 wordt ten overstaan van C.G. de Balbian van Doorn, notaris te Utrecht, de boedelscheiding geregeld tussen de erven van Francina Christina van der Wolk, in leven echtgenote van Charles Guillaume Cramer, grondeigenaar te Jutphaas.

De hofstede, genaamd het Haagje, met de aanhorige landerijen groot 19 bunder 12 roeden 40 ellen, aangekocht blijkens akte van veiling bij notaris W.H.J. Cambier van Nooten op 22 april 1842. Cramer houdt zelf de baten uit de hofstede het Haagje.

Op zaterdag 9 juni 1860 houden de Utrechtse notarissen C.G. de Balbian van Doorn en H. Duyfjes op verzoek van Cornelia Scherff vroeger weduwe van Willem Philips Klencke nu van Charles Guillaume Cramer, wonende te Utrecht, een openbare verkoping.

De boerenhofstede genaamd het Haagje, bestaande in woonhuis, schuur, koepel, berg en landerijen 7 bunders 48 roeden 50 ellen, wordt gekocht door de schoonzoon van Cramer, A.H. Teljer, dokter te Vreeswijk, voor de som van f 11.000,-.

H.R. Bennik koopt voor f 2.650,- ook een stukje grond.

Op 2 november 1866 verschijnt bij C.G. de Balbian van Doorn, notaris te Utrecht, A.H. Teljer. Hij maakt de boedelscheiding op met zijn kinderen. Het Haagje en C nrs. 246, 253, 254, 255 en 349, 2 bunder 79 roeden 90 ellen, gaan naar A.H. Teljer. (Sara Maria Cramer, geboren Jutphaas 16 januari 1834, overleden Vreeswijk 7 november 1862, 29 jaar, was te Utrecht op 7 augustus 1856 getrouwd met Adrianus Henricus Teljer.)

Op 6 juli 1872 verkoopt de Utrechtse notaris C.G. de Balbian van Doorn het Haagje op verzoek van dokter A.H. Teljer in het openbaar te Utrecht.

Alles is verhuurd aan Albert van der Linden tot 24 december 1866 en 1 mei 1867 voor de gebouwen. Koper is Hendrica Mocking, weduwe en bouwvrouw te Vechten onder Bunnik, voor de som van f 14.000,-.

De Schoonhovensche Courant van 14 juli 1872 weet al te melden, dat L. Smorenborg de koper is. Daarin lezen we: De hofstede Het Haagje met daarbij behorend land te samen groot 7 ha 65 are gelegen onder Vreeswijk is voor f 14.000,- aan den landbouwer L. Smorenborg te Zuilen verkocht.

Lambertus Smorenborg, geboren Werkhoven, overleden Vreeswijk op het Haagje 25 oktober 1892 (55 jr.), is echter eerst op 30 april 1873 te Bunnik getrouwd met Hendrika Mocking, geboren Bunnik, overleden Vreeswijk 18 april 1922 (78 jr.). Op 19 augustus 1893 scheiden H. Mocking, weduwe van L. Smorenborg, en haar kinderen bij notaris H.W. Arentzen, notaris te Utrecht, de

boedel. Zij behoudt het Haagje.

Uit de Vijfheerenlanden van 22 mei 1897: Met genoegen vernemen wij dat op de hofstee "Het Haagje" van de weduwe Smorenborg, alhier, een paar ooievaars aan het nestelen zijn. Vanaf de hofstee heeft men op het nest een schoon gezicht. De zoons der weduwe hebben de ooievaars een handje geholpen om op een gemakkelijke wijze een nest te kunnen bouwen. Het ooievaarsnest is thans, en niet ten onrechte, de trots der bewoners. Hoevelen zouden gaarne op hun hofstede zulk een nest hebben en krijgen er geen.

De 20^e eeuw

Op 24 februari 1900 blijkt, dat de weduwe Smorenborg ook schapen heeft. De Utrechtsche Courant krant maakt melding, dat als zeldzaamheid kan worden medegedeeld, dat bij de weduwe alhier in 't Haagje een schaap voor het eerste jaar twee lammeren ter wereld bracht, voor het tweede jaar drie en nu, het derde jaar, kreeg dit schaap vier lammeren. Alle in goede welstand. De drieling bracht vorig jaar f 48,- op.

Voor F.W. Swane, notaris te Utrecht, verkoopt Hendrika Mocking, weduwe van Lambertus Smorenborg, veehoudster te Vreeswijk op 15 januari 1909 aan Johannes Hendrikus Vendrig, veehouder wonende te Vreeswijk, een boerenhofstede, genaamd 'het Haagje', gelegen in de Wierse polder, bestaande in huis, schuur en verder getimmerten, benevens verschillende percelen bouw, wei- en boomgaardland, Vreeswijk sectie C nrs. 234, 235, 236, 237, 239, 240 t/m 249, 253, 254, 255, 349 en 432, totaal groot 7 Ha 48 A 50 Ca.. Prijs f 13.400,-; direct te aanvaarden. Johannes Hendrikus Vendrig, land-

bouwer, geboren op 29-07-1851 te Vleuten, overleden op 19-02-1920 te Vreeswijk op 68-jarige leeftijd. Gehuwd op 46-jarige leeftijd op 02 februari 1898 te Utrecht met Heijntje Degenkamp, 46 jaar oud, geboren op 02-10-1851 te Zuilen, overleden op 24-02-1934 te Bunnik op 82-jarige leeftijd.

Op 22 maart 1928 verkoopt Heintje Degenkamp ten overstaan van J.B. van Houten, notaris te Vianen, aan de R.K. Parochiale Kerk te Vreeswijk, genaamd de kerk van de Heilige Barbara, vertegenwoordigd door pastoor G.J. Mol en C. de Wit, veehouder, de hofstede het Haagje en toebehoren, groot 7 Ha 48 A 50 Ca.. Koopsom f 18.000,-. Vendrig is overleden zonder legitimarissen achter te laten. Op 2 januari 1905 heeft hij bij notaris E.C.M. de Balbian van Doorn tot zijn enige erfgenaam benoemd zijn echtgenote. Het geheel is verhuurd aan H. Goes te Vreeswijk voor f 1.300,- per jaar. De landerijen tot 15 november 1931 en de gebouwen met het erf tot 1 mei 1932.

Omstreeks 1932 laat het kerkbestuur de oude hofstede het Haagje afbreken en een nieuwe boerderij bouwen. Op 10 juni 1936 krijgt het kerkbestuur vergunning voor de sloop wegens bouwvalligheid van een houten schuur en op 12 augustus van dat jaar vergunning voor de bouw van een nieuwe schuur.

Op 1 juli 1950 verkoopt het bestuur van de Rooms-Katholieke Parochie van de Heilige Barbara te Vreeswijk bij notaris J.A. Koch te Utrecht aan Steven Goes, geboren Schalkwijk 6 december 1891, veehouder aan de Lekdijk B 151: De hofstede genaamd Het Haagje, Lekdijk B 151 te Vreeswijk, bestaande uit een bouwman-

woning met achterhuis voor stalling van vee, varkensschuur, hooiberg, erf, tuin, boomgaard, wei- en bouwland, dijk en berm, samen groot 7.20.45 ha. Koopsom f 16.500,-. Kad. bekend sectie C. nrs. 545, 546 en 349. Op 2 augustus 1950 krijgt hij vergunning het woonhuis te verbouwen.

Na het overlijden van Steven Goes zijn zijn weduwe Theresia R. Bülte (geboren 24 augustus 1901) en hun twaalf kinderen eigenaar. Zij voor 7/13 en 6/13 van het vruchtgebruik. Ieder kind heeft 1/126 van het bloot eigendom.

In 1985 koopt de jongste zoon Cees Goes de boerderij. Hij doet later de koeien weg en richt zich op het schapen fokken.

Bronvermelding en voetnoten

- ¹ De Resolutieboeken van Vreeswijk 1674—1806, pag. 503
- ² De Utrechtse gemeenten, pag. 119
- ³ HUA Bisschoppen van Utrecht. Toeg. 218-1, inv. nr. 271 fol. VIII
- ⁴ idem, inv. nr. 273-1 fol. LIX
- ⁵ idem, inv. nr. 273-1 fol. LXXXII
- ⁶ idem, inv. nr. 275-1 fol. XIX vso.
- ⁷ idem, inv. nr. 275-1 fol. XCIII vso., later genummerd 92 vso.
- ⁸ idem, inv. Nr. 275-1 fol. CLXIII vso., later genummerd 171 vso.
- ⁹ idem, inv. Nr. 275-1 fol. CLXIII, later genummerd 172.
- ¹⁰ idem, inv. Nr. 278-1 fol. XC, later genummerd 108.
- ¹¹ idem, inv. Nr. 281-1 fol. XXIX vso., later genummerd 45 vso.
- ¹² idem, inv. Nr. 284 fol. XVII vso.
- ¹³ HUA Leenhof. Toeg 38 inv. Nr. 94 fol. XXVI.
- ¹⁴ idem fol. LXIX vso.
- ¹⁵ idem fol. CXLV.
- ¹⁶ idem fol. CXLV vso.
- ¹⁷ idem inv. Nr. 98 fol. 9 vso.

- 18 idem 98 fol. 81.
- 19 idem 98 fol. 203 vso.
- 20 idem 98 fol. 317 vso.
- 21 idem 100 fol. 200.
- 22 HUA Leenhof. Toeg. 38 inv. nr. 109 fol. 237 vso.
- 23 Zie over hem Verhandelingen en onuitgegeven stukken betreffende de geschiedenis door Johannes Cornelius de Jonge. Van Tresorier tot Thesaurier-Generaal. Zes eeuwen financieel beleid in handen van een hoge Nederlandse ambtsdrager. Door Jacobus Thomas de Smidt.
Uitgev. Verloren 1996. Portretten van hem en zijn echtgenote bevinden zich in het Rijksmuseum te Amsterdam.
- 24 HUA Leenhof. Toeg. 38 inv. Nr. 111 fol. 35 en 37.
Nederlands officier; uit een Gouds geslacht geparenteerd aan de Van Beverninghs; sinds 1688 commandeur van het Staatse garnizoen van Mörs; 1701 luitenant-kolonel van de Hollandse dragonders van Schlippenbach; 1706 kolonel.
- 25 Oud Archief Vreeswijk inv. Nrs. 30 en 397.
- 26 HUA Leenhof. Toeg. 38 inv. Nr. 111 fol. 95.
- 27 Idem fol. 97.
- 28 HUA Fin. Instell. Toegang 37 inv. Nr. 1643 bijgeschreven fol. 236.
- 29 HUA Fin. Instell. Toegang 37 inv. Nr. 1644 fol. 43.
- 30 idem inv. Nr. 1645.
- 31 Dorpsgerecht Vreeswijk inv. Nr. 2129.
- 32 HUA Fin. Instell. Inv. Nr. 1650.
- 33 Dorpsgerecht Vreeswijk inv. Nr. 2126 fol. 93 vso.
- 34 HUA Not. Arch. Inv. Nr. U118a5 akte 94.
- 35 Dorpsgerecht Vreeswijk inv. Nr. 2159 en 2126 fol. 205.
- 36 Oud Archief Vreeswijk inv. Nr. 70.
- 37 HUA Not. Arch. Inv. Nr. U162a7 akte 49.
- 38 Dorpsgerecht Vreeswijk inv. Nr. 2127 fol. 11 vso.
- 39 Dorpsgerecht Vreeswijk inv. Nr. 2148.
- 40 Dorpsgerecht Vreeswijk inv. Nr. 2127 fol. 65, 87, 99, 118, 17 november 1739.
- 41 HUA Not. Arch. Inv. Nr. U162a22 akte 14.
- 42 De Resolutieboeken van Vreeswijk, pag 254.
- 43 HUA Not. Arch. Inv. Nr. U207a5 akte 22.
- 44 Kennelijk zijn tweede vrouw. Op 25 november 1722 n.l. maken Anthony van Wijck en zijn toekomstige bruid Maria Catharina van Bijlevelt, weduwe van Wilm Post, bij notaris P.H. Lindsay huwelijkse voorwaarden op. Anthony krijgt van zijn moeder 2000 caroli guldens mee in zijn huwelijk. (HUA Not. Arch. Inv. Nr. U165a1-103).
- 45 HUA Not. Arch. Inv. Nr. U251a1 akte 118.
- 46 Lekdijk Bovendams, wiens water deert die water keert. Door Dick van Wageningen (2003). Deel 5 pag. 582 nr. 77.
- 47 HUA Not. Arch. Inv. Nr. U265a003